

LA TORTURA EN L'ESTAT ESPANYOL: INFORME DE 2017

Per catorzè any consecutiu, la Coordinadora per a la Prevenció i Denúncia de la Tortura (CPDT) presenta el seu informe anual sobre els casos de tortura, maltractaments i morts sota custòdia coneguts a l'Estat espanyol. En aquest nou informe s'han mantingut els mateixos criteris que en els informes anteriors amb l'objecte de facilitar una perspectiva sobre l'evolució de la pràctica de la tortura a aquest Estat. En aquest treball presentem les denúncies que entren dins de la definició de la Convenció de l'ONU:

"S'entendrà per tortura tot acte pel qual s'infligeixi intencionadament a una persona dolors o sofriments greus, ja siguin físics o mentals, amb la finalitat d'obtenir d'ella o d'un tercer informació o una confessió, de castigar-la per un acte que hagi comès o se sospiti que ha comès, o d'intimidar o coaccionar aquesta persona o d'altres, per qualsevol raó basada en qualsevol tipus de discriminació, quan aquests dolors siguin infligits per un funcionari públic o una altra persona en l'exercici de funcions públiques, a instància seva o amb el seu consentiment".

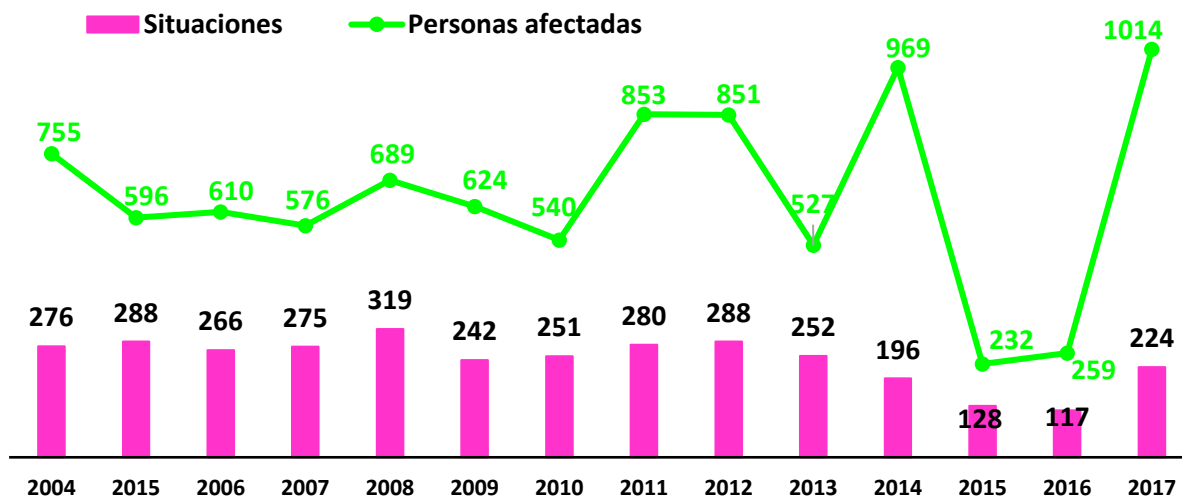
Convenció de l'ONU contra la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumanes o degradants. Aprovada pel Plenari de l'ONU el 10 de desembre de 1984. Ratificada per l'Estat espanyol, va entrar en vigor a Espanya l'octubre de 1987.

A l'informe d'aquest any recollim 224 situacions en què es van produir agressions, tortures i / o maltractaments a un total de 1.014 persones.

Situacions recollides	Persones afectades
224	1.014

Aquestes agressions es van produir sobre persones sota custòdia dels funcionaris (comissaries, casernes, presons o altres centres de privació de llibertat) i / o en el transcurs d'intervencions policials (repressió de manifestacions, etc.). Aquestes xifres no coincidiran amb el nombre de causes penals obertes per tortura i / o maltractaments, atès que un mateix cas o situació pot donar lloc a una o diverses causes judicials. Com en anys anteriors, no s'han tingut en compte totes les denúncies de tortures i / o maltractaments de què es va tenir coneixement durant l'any 2017: algunes han estat excloses de l'informe per petició expressa de les persones afectades, altres perquè la informació rebuda era insuficient o no estava totalment contrastada. També cal tenir en compte que un important nombre de casos de tortura i / o agressions de les forces i cossos de seguretat de l'Estat (FCSE) o Funcionaris d'Institucions Penitenciàries (FIIPP), no es denuncien mai, ni davant els tribunals de justícia ni davant cap altra instància, pública o privada, especialment per part de col·lectius com el de les persones migrants i / o preses, o d'altres d'especial vulnerabilitat social com les persones sense llar, etc.

Als 14 informes presentats per la CPDT entre els anys 2004 i 2017 hem conegut 3.602 situacions en las quals 9.085 persones s'han vist afectades.

Al quadre anterior se'ns mostra com les denúncies augmenten i disminueixen sense que es pugui observar cap tendència ressenyable. El mateix passa amb les situacions de tortura i / o maltractaments, si bé amb una menor variabilitat. Això obliga a reflexionar sobre les diferents conjuntures que s'amaguen darrere d'aquestes dades i que caldrà valorar en una anàlisi més detallada, una cosa que es fa amb profunditat en l'informe complet. Sí volem ressenyar aquí que el fort increment de situacions respecte a l'any passat i, especialment, l'enorme increment de persones afectades correspon en gran mesura a les 61 situacions i 541 persones afectades al voltant del referèndum de l'1 d'octubre a Catalunya. Volem tornar a recordar que les situacions aquí presentades són només una part de la realitat, una part limitada per qüestions que analitzem al propi informe.

1a Distribució territorial de les dades

Territori	Situacions	P. Afectades
Andalucía	34	40
Aragón	8	9
Asturias	2	2
Cantabria	1	1
Castilla la Mancha	-	-
Castilla y León	2	2
Catalunya	106	619
Ceuta	8	117
Euskal Herria	2	3
<i>C. A. Basca</i>	1	2
<i>Nafarroa</i>	1	1
Extremadura	1	1
Galiza	7	12
Illes Balears	7	12
Islas Canarias	3	4
La Rioja	-	-
Madrid	21	102
Melilla	10	20
Múrcia	6	26
País Valencià	6	44
TOTALS	224	1.014

Aquesta distribució territorial que aquí hem presentat s'amplia a l'informe al desglossar per províncies, a més de poder conèixer-se una a una les situacions i denúncies conegudes.

2a Distribució segons les circumstàncies de la persona agredida:

Circumstàncies p. agredides	Situacions	Persones
Detenció incomunicada	-	-
Mobilitzacions socials	86	618
Migrants	56	287
Persones preses	58	59
Persones menors	13	16
Altres situacions	31	61

Per tercer any consecutiu no s'ha rebut cap denúncia per tortura en situacions de detenció incomunicada. No obstant això, la figura de la detenció incomunicada segueix existint i, ja que aquest tipus de detenció implica en sí mateixa un tracte degradant, i pot ser que fins i tot un maltractament, exigim, una vegada més, la seva definitiva abolició. En segon lloc, observem que torna a augmentar el nombre de persones migrants que pateixen aquest tipus d'agressions respecte a l'informe de l'any anterior, cosa que atribuïm a les situacions de maltractament col·lectiu ocorregudes en alguns CIE després d'algunes de les protestes que s'han donat en l'últim any. En tercer i últim lloc, volem assenyalar l'espectacular augment de les denúncies per agressions en el transcurs o amb motiu de mobilitzacions socials respecte l'any anterior, una dada que torna a reflectir l'impacte de les intervencions policials al voltant del 1er d'octubre al present informe.

3a Denúncies segons funcionaris denunciats

Cos agressor	Situacions	Persones
C. Nacional Policia	82	551
Guàrdia Civil	41	338
P. Autonòmiques	19	26
<i>Mossos d'Esquadra</i>	16	22
<i>Ertzaintza</i>	2	2
<i>P. Foral</i>	1	2
Policies Locals	24	40
F. Presons	57	58
Centres de Menors	2	2
Altres	1	1
<i>Polícia Portuària de Barcelona</i>		

Aquest quadre confirma la situació vista quan parlem de les mobilitzacions socials i les persones migrants: l'increment de persones afectades en aquestes categories suposa un increment de les denúncies cap als agents de les policies que més intervenen en funcions de policia antiavalots i / o de control de frontera i estrangeria, és a dir, el Cos Nacional de Policia (CNP) i la Guàrdia Civil.

No obstant això, el nombre de situacions i persones afectades a la presó i, per tant, de FIIPP denunciats, es manté més estable que el de les altres categories, el que ens parla del problema endèmic que la tortura i els maltractaments suposen a les presons, un espai d'especial opacitat i impunitat. L'única novetat respecte a informes d'anys anteriors és l'aparició en l'apartat "altres", d'una denúncia contra membres de la Policia Portuària de Barcelona.

En l'informe complet, a més d'aquest, es presenten altres quadres en els quals es recullen les situacions conegudes en espais de privació de llibertat (presons, CIEs, comissaries de les diferents policies, casernes de la Guàrdia Civil, etc.).

No obstant això, donada la importància que a l'Informe de 2017 tenen els fets ocorreguts entorn de l'1 d'octubre i la celebració del referèndum a Catalunya, volem presentar una última taula presentant les denúncies rebudes aquell dia segons el cos policial denunciat:

4a Situacions i persones afectades en torn a les mobilitzacions socials de l'1 d'octubre de 2017:

Cos agressor	Situacions	Persones
C. Nacional Policia	39	336
Guàrdia Civil	22	205

Les dades d'aquesta taula responen a 60 situacions ocorregudes a Catalunya, afectant 538 persones, i a una situació ocorreguda a Madrid, afectant a 3 persones (en aquesta última, una concentració de suport al dret a decidir, els agents denunciats eren del CNP) . Com ja es va comentar anteriorment, en l'apartat de "circumstàncies de la víctima", totes aquestes situacions i persones afectades es van assignar a la categoria "mobilitzacions socials".

5a Morts sota custòdia a l'Estat espanyol el 2017:

L'any 2016, vam tenir notícia de la mort de 55 persones mentre es trobaven sota custòdia de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat (FCSE) o del personal d'algun altre espai de custòdia públic, o per la seva actuació directa durant intervencions policials (per exemple, com a resultat d'un accident durant una persecució). Segons les dades que ens consten a la Coordinadora per a la Prevenció i Denúncia de la Tortura (CPDT).

Des de l'1 de gener de 2001 fins al 31 de desembre de 2017, hem tingut constància directa de 705 morts en aquestes circumstàncies, encara que som conscients que moltes d'aquestes morts no mereixen retret penal i fins i tot que algunes d'elles responen a accidents inevitables, creiem que altres responen a negligències, a fallades en la salvaguarda del dret a la salut i la integritat física de les persones sota custòdia o a les pròpies condicions higièniques i sanitàries de la mateixa, motius que ens porten a preguntar-nos quan i com es posarà fi a aquesta situació. Però amb independència del retret penal, la responsabilitat moral de tota mort que té lloc durant la intervenció de funcionaris públics de seguretat, recau ineludiblement sobre l'Estat.

En el nostre informe distingim dos grups principals de morts: les ocorregudes en privació de llibertat (36 persones) i les ocorregudes en altres espais (un total de 19 persones), incloent en aquest últim apartat tant la via pública, com el mar o el domicili particular, quan les morts són el resultat d'una intervenció de les FCSE espanyoles.

Pel que fa al cos custodi a l'hora de la mort, les dades que hem recopilat respecte al 2017 són les següents:

Morts sota custòdia en 2017

	Morts
F. Presons	27
CNP	4
Guàrdia Civil	10
Mossos d'Esquadra	8
Policies Locals	4
F. Centre menors	2
TOTALES	55

A més, a l'informe s'incorporen una sèrie d'anàlisis, articles i monogràfics en què s'estudien els àmbits de major preocupació per la CPDT en l'últim any. Entre ells un primer estudi sobre altres situacions definibles com "torturants" en què, sense donar-se tots els criteris de la definició de la Convenció, ens trobem amb l'existència de danys físics o psicològics que afecten persones sota custòdia i que, sense poder atribuir-se a la intervenció directa de cap persona concreta o entrar a la definició explícita de maltractaments, impliquen una degradació de la dignitat de la persona. Una d'aquestes situacions es va donar a la presó d'Archidona II, en què abans de la seva inauguració es va privar de llibertat a més de 500 persones migrants en habilitar l'espai com a CIE temporal; sobre aquesta situació, que entenem il·legal, presentem un segon article monogràfic. El tercer d'aquests estudis se centra en l'1 d'octubre a Catalunya i analitza la violència policial esdevinguda en aquesta jornada.

Com sempre, l'informe complet de l'any 2017, juntament amb aquest resum, estaran disponibles al nostre web (<http://www.prevenciontortura.org/>) a partir del dia de la seva presentació.

A Barcelona, 7 de juny de 2018.-

LA CPDT ESTÀ COMPOSTA PER LES SEGÜENTS ENTITATS:

ACAT (Acció dels Cristians per l'Abolició de la Tortura) / Alerta Solidària / APDH Andalusia / Asociación para la Defensa de los Derechos de la Infancia / Asociación Apoyo / Asociación Concepción Arenal / Asociación Contra la Tortura / Asociación Libre de Abogadas y Abogados de Madrid / Asociación Libre de Abogadas y Abogados de Zaragoza / Associació Memòria contra la Tortura / Associació Catalana per a la Defensa dels Drets Humans / CAES (Centro de Asesoría y Estudios Sociales) / Campaña por el cierre de los CIE / Centro de Documentación Contra la Tortura / Comissió de Defensa de l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona / Comissió de Defensa de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Girona / Comisión de Derechos Humanos del Ilustre Colegio de Abogados de Baleares / Comisión Legal Sol / Comité Anti-Sida de Lugo / Coordinadora Contra la Marginación de Cornellá / Coordinadora de Barrios / Coordinadora Estatal de Solidaridad con las Personas Presas / Esculca (Observatorio para a Defensa dos Direitos e Liberdades) / Etxerat! (Euskal Errepresaliatu Politikoen Elkarte) / Exil / Federación de Asociaciones de Loita contra a Droga / Federación Enlace / Grupo de Acción Comunitaria (CAC) / Grupo de Derechos Civiles 15M de Zaragoza / Independientes / Iridia. Servicio de Atención y Denuncia ante situaciones de Violencia Institucional / Jaiki-Hadi / Justícia i Pau / Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans / Obra Mercedaria de Valencia / Oteando (Observatorio para la defensa de los derechos y las libertades) / / Salhaketa Bizkaia / Salhaketa Gasteiz / Salhaketa Nafarroa / SOS Racisme Catalunya / Subcomisión Penitenciaria del CGAE / Xustiza e Sociedade de Galicia.